

מפרט של בחינת הבקיאות למורים לעברית שפה שנייה

(מיועד למועמדים להוראת עברית בבתי ספר במגזר הערבי ובמגזר הדרוזי – יסודי, חט"ב וחט"ע)

עדכון : ינואר 2020

בחינת הבקיאות למורים לעברית שפה שנייה נועדה לבדוק את מידת השליטה של המועמדים בשפה העברית לאחר שלמדו לתואר ראשון במכללה או באוניברסיטה.

מפרט הבחינה נגזר מתוכנית הלימודים "עברית כשפה שנייה" בבתי הספר הערביים לשלוש חטיבות הגיל: ג' - י"ב, תשע"ב, עברית כשפה שנייה – תוכנית לימודים בבתי הספר הערביים לכיתות י"ב (מותאמת רפורמה), ומתוכנית הלימודים בשפה העברית לחינוך הדרוזי לכיתות ב' - י"ב החינוך הממלכתי, תשע"ה, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך, ירושלים.

בבחינה ייבדקו **ארבעה** תחומים :

- 1. הבנת הנקרא:** הבנה של טקסטים מילוליים וחזותיים, משפטים ומילים בתוך הקשר. הבנת הנקרא תיבדק לפי ממדי ההבנה השונים, כמפורט בטבלה שבהמשך.
- 2. ידע הלשון:** תחום זה ייבדק לרוב בזיקה לטקסטים. פירוט הנושאים – בטבלה שבהמשך.
- 3. הבעה בכתב:** תחום זה ייבדק באמצעות כתיבה של טקסט טיעון לכיד בהיקף של כ-300 מילים, לפי הוראות שיינתנו מראש. נושא הכתיבה יכול להיות בזיקה לטקסטים או ללא זיקה אליהם.
- 4. ידע הספרות:** תחום זה ייבדק באמצעות ניתוח של טקסט אנסין של יצירת ספרות מאחת הסוגות. פירוט – בטבלה שבהמשך.

מאפיינים כלליים :

- ✓ משך הבחינה **שלוש שעות**.
- ✓ כל הבחינה, כולל פרק ההבעה בכתב, תיערך במחשב.
- ✓ הבחינה תכלול טקסטים מגוונים השייכים לסוגות (ז'אנרים) ולעולמות שיח שונים.
- ✓ השאלות בבחינה הן מסוגים שונים, כגון שאלות רב-ברירה, שאלות התאמה, שאלות פתוחות, שאלות נכון/לא נכון, קלוז, וכדומה.

פירוט התחומים שייבדקו בבחינה ומשקלם בציון הכולל

משקל יחסי	פירוט	תחום
כ- 40%	<p>הבנת הנקרא תיבדק באמצעות שני טקסטים בהיקף של כ-600 מילים כל אחד (בתצוגת מחשב), וכן באמצעות טקסט קצר נלווה. בטקסטים יכולים להיות רכיבים גרפיים, כגון תמונה, טבלה, מפה, סרטון, אנימציה, והם יכולים להיות מעולמות השיח ומהסוגות האלה:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ שיח עיוני (כגון טקסט טיעון, טקסט מידע, ידיעה עיתונאית, כתבה עיתונאית) ▪ תקשורת המונים (כגון: טקסט מדריך / מפעיל – הוראות והנחיות) <p>לטקסטים נלוות שאלות בשלושה ממדי הבנה:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ הבנת המשמעות הגלויה בטקסט: איתור מידע ▪ הבנת המשתמע מתוך הטקסט (המשמעות הסמויה): היסק והכללה על-פי הטקסט ▪ יישום, הערכה וביקורת 	<p>הבנת הנקרא</p>
כ- 20%	<ul style="list-style-type: none"> ▪ אוצר המילים והמשמעים ▪ תחביר: רכיבי המשפט ותפקידיהם (כגון: נושא, נושא, משלים שם (לוואי), משלים פועל (מושא, תיאור)) ▪ סוגי משפטים: משפט פשוט, משפט איחוי (מאוחד), משפט מורכב ▪ סימני פיסוק ▪ שימוש תקני במילים, בצירופים ובמבנים לשוניים ▪ תורת הצורות: ▪ <u>פעלים</u>: פעלים בגזרת השלמים, המרובעים, החסרים, הנחים, הכפולים ▪ <u>שמות</u>: שמות פעולה בבניינים השונים, שמות במשקלים הדגושים והבלתי דגושים בעלי משמעות ▪ תורת ההגה: דגשים, שוואים, הברות וטעם, פתח גנובה ▪ מורפולוגיה: רכיבי המילה בפועל ובשם (כגון, שורש, בניין, גזרה, משקל), דרכי תצורה (שורש ומשקל, בסיס ומוספיות, הֶלְחָם, מילים לועזיות) ▪ שמות עצם, שמות תואר, מילות יחס ומילות קישור, זכר ונקבה, יחיד-רבים, צירופי סמיכות 	<p>ידע לשון</p>

משקל יחסי	פירוט	תחום
כ- 25%	<p>משימת הכתיבה :</p> <p>הכתיבה היא על-פי הנחיה מילולית או על פי גרין (טקסט חזותי או מילולי קצרצר, המשמש כגירוי לכתיבה).</p> <p>בהערכת המשימה יובאו בחשבון היבטים שונים של תוכן, מבנה, מבע ולשון.</p>	<p>הבעה בכתב</p>
כ- 15%	<p>אבחנה בין הסוגות השונות, מאפיינים, תוכן גלוי ותוכן סמוי, אמצעים אומנותיים ותפקידיהם בהבנת המסרים של כותב היצירה/המשורר, רלוונטיות ערכית לעולם המודרני, וכו'.</p> <p>בשירה : התוכן הגלוי, פרשנויות השיר, עמדת הדובר, אמצעים אומנותיים, כגון דימוי, מטפורה, מוטיב, סמל, חזרתיות ועוד.</p> <p>שירת ימי-הביניים, שירה חדשה, שירה צעירה, פזמון :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ התוכן הגלוי של השיר ▪ סיווג השיר מבחינת תקופתו : שירה חדשה, או שירה צעירה, או שירת ימי הביניים ▪ סיווג השיר מבחינת תוכנו : שיר לירי, שיר טבע ועוד ▪ עמדתו של הקורא מן ההיבט הרגשי או הערכי כלפי המובע בשיר <p>בפרוזה : הכותרת ותפקידה, דרכי האפיון של הדמות, סוגי הדמות, מקומו של המספר ביחס ליצירה, הנימה שבה הסיפור כתוב, הסוגה. סיפורי עם ואגדות, סיפור קצר, רומן, מאמר הגות :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>הכותרת ותפקידה</u>, כגון כותרת מסקרנת, יוצרת ציפיות ומכוונת את הקריאה ▪ <u>מבנה העלילה בסיפור</u> : פתיחה, נקודת מפנה וסיום ▪ <u>דרכי האפיון של הדמות</u> : ישירות ועקיפות, כגון תיאור חיצוני ותיאור התכונות בצד תיאור הפעולות והמחשבות של הדמות ▪ <u>הנימה שבה הסיפור כתוב</u> : הומוריסטית, ביקורתית, אירונית או צינית ▪ עמדתו של הקורא מן ההיבט הרגשי או הערכי כלפי העלילה, כלפי הדמויות וכלפי עמדתו של המספר 	<p>ידע ספרותי</p>

הערה : במהלך הפיתוח של הבחינה ייתכנו שינויים קלים במפרט.

הכנה לבחינה – המלצות

כדי להתכונן לבחינה, אפשר להיעזר בספרים ובהרצאות האלה:

לשון, הבנה והבעה

ספרי לימוד

- ◆ ספרי לימוד שונים המכינים לבגרות בעברית (שאלונים 203, 204, 281, 381)
- ◆ ברגר, א' (2009). **אבני שפה, שלב א**. מודן הוצאה לאור.
- ◆ ברגר, א' (2009). **אבני שפה, שלב ב**. מודן הוצאה לאור.
- ◆ ימיני, ב' (1997). **אל ומאת**. קריית אונו.
- ◆ ימיני, ב' (1999). **הלשון בראי הטקסט**, חלק ב. קריית אונו.
- ◆ **יסודות ההבעה וההבנה (תשמ"ט)**. משרד החינוך, הוצאת מעלות.

- ◆ לשון לתיכון (30%), הוצאת מטח

<https://school.kotarcet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=104095815>

- ◆ לשון לתיכון (70%), הוצאת מטח

<https://school.kotarcet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=104094205>

- ◆ **מילה טובה מאוד (2012)**. לכיתה ח ולכיתה ט, הוצאת מטח.
- ◆ **עיין ערך לשון, הבנה והבעה**, הוצאת מטח.
- ◆ שרעבי, י' וגנאל, נ' (2009). **מתרגלים א - בין המילה לטקסט**. שרי הוצאה לאור וגנאל ספרים.

ספרים ומאמרים

- אלון ע', גרילק, ל' ושילה, ג' (2006). **הטקסט הכתוב בעברית בת-ימינו: מאפיינים מבניים, תחביריים ולקסיקליים**. תל-אביב: מכון מופ"ת.
- גדיש, ר', פרילוק נ' ורוזנר, ר' (2000). דגמי כתיבה. **איגרת מידע נ"ג**. משרד החינוך, 18-37.
- גושן-גוטשטיין, מ' (1996). **הדקדוק העברי השימושי. מהדורה מורחבת ומתוקנת בעריכת ציפורה שפירא**. הוצאת שוקן.
- לבנת, ז' (תש"ע). בעיות בהוראת שיח הטיעון. **איגרת מידע נ"ג**, משקד החינוך, ע"מ 6-17.
- לבנת, ז' (תשע"א). **הרטוריקה של המאמר המדעי**. אוניברסיטת בר אילן.
- פלד, נ' (תשס"א). **סוגות בדיבור ובכתיבה**. מכון מופ"ת.
- שראל, צ' (1991). **מבוא לניתוח השיח**, תל-אביב, אור עם, פרק 6.

ספרות

ספרים ומאמרים

- אוכמני, ע' (1976), **תכנים וצורות: לקסיקון מונחים ספרותיים**, תל-אביב: ספריית פועלים.
- אוספנסקי, ב' (1986). נקודת התצפית כבעיה קומפוזיציונית ונקודת התצפית במישור הפסיכולוגיה, בתוך: **הפואטיקה של הקומפוזיציה**, תל-אביב, 7-12; 75-92.
- ברזל, ה' (1990). **שירה צעירה: מן המוחש אל המופשט, שירה ופואטיקה**, תל-אביב: יחדיו, 376-338.
- דינגוט, נ' (תשמ"ח). **אירועים ודרכי קישורם, הפואטיקה של הסיפורת**, יחידה 4, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, 1-62.
- דינגוט, נ' (תשמ"ח). **מספרים ורמות סיפוריות, הפואטיקה של הסיפורת**, יחידה 6, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, 107-150.
- האופטמן, ש' (1999). **הלשון הפיגורטיבית בשירה**, תל-אביב: מכון מופ"ת.
- הרשב, ב' (2000) האם יש לצליל משמעות? **אמנות השירה**, ירושלים: כרמל, 58-82.
- חרמון, נ' (תשמ"ח). **דרכי מבע וסוגי מיקוד, הפואטיקה של הסיפורת**, יחידה 7, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, 155-208.
- פוני, מ' (1998). **השירה העברית במאה העשרים: פרקי לימוד**, תל-אביב: משכל.
- פרי, מ' (1979). **הדינמיקה של הטקסט הספרותי: איך קובע סדר הטקסט את משמעויותיו, הספרות 28, 6-46.**
- רבלין, א' (1991). **מונחון לספרות**. הוצאת פועלים.

הרצאות

שם הסרטון והמנחה	קישור לסרטון
גזרת החסרים בפועל / חליל האשול	http://video.cet.ac.il/VideoPlayerFlash.aspx?xmlConfigPath=ma_filim/2013/hishtalmut/halilheashol_gizrathahaserim_mdi.xml
גזרת הנחים בפועל / חליל האשול	http://video.cet.ac.il/VideoPlayerFlash.aspx?xmlConfigPath=ma_filim/2013/hishtalmut/halilheashol_gizrathanachimbepoal_mdi.xml
מערכת הצורות – שם העצם / שלאש אבו דאווד	http://video.cet.ac.il/VideoPlayerFlash.aspx?xmlConfigPath=ma_filim/2013/hishtalmut/shlash_maarechethatzurot_mdi.xml

שם הסרטון והמנחה	קישור לסרטון
תורת ההגה : תופעות לשוניות בבניין התפעל ובבניין נפעל / שלאש אבו דאווד	http://video.cet.ac.il/VideoPlayerFlash.aspx?xmlConfigPath=ma_film/2013/hishtalmut/shlash_torathahagaa_mdi.xml
תחביר – פרק התחביר בבחינת הבגרות / ופא בובו	http://video.cet.ac.il/VideoPlayerFlash.aspx?xmlConfigPath=language/2013/wafabubu_tahbir_mdi.xml
שם המספר, מילות היחס, פרק ג בבחינת הבגרות / ופא בובו	http://video.cet.ac.il/VideoPlayerFlash.aspx?xmlConfigPath=language/2013/wafabubu_misparim_mdi.xml
לוחות נטיית הפועל, האקדמיה ללשון העברית	https://hebrew-academy.org.il/%D7%9C%D7%95%D7%97%D7%95%D7%AA-%D7%A0%D7%98%D7%99%D7%99%D7%AA-%D7%94%D7%A4%D7%95%D7%A2%D7%9C/
כללי הפיסוק החדשים (האקדמיה ללשון העברית) (2017)	http://hebrew-academy.org.il/topic/hahlatot/punctuation
כללי הכתיב המלא (האקדמיה ללשון העברית) (2017)	http://hebrew-academy.org.il/topic/hahlatot/missingvocalizationspelling

♦ אפשר להיעזר גם באתר **אצטבא**, בקישור הזה: <http://estaba.co.il/>

ובקישור לאתר העברית במגזר הדרוזי:

♦ https://www.google.co.il/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiNvpzdjrvXAhXN_qQKHc_fDjAQFggkMAA&url=https%3A%2F%2Fsites.google.com%2Ffa%2Fdruzenet.tzafonet.org.il%2Fdruzehebrew%2Fhome&usg=AOvVaw2M_7rwzSUCBSTS3XS4aJJN